



THISTED KOMMUNE

# Børn og seksualitet

Dagtilbuds- og Pædagogisk Udviklingsafdeling  
PU, Skovgade 28 – 7700 Thisted  
pu@thisted.dk – 9917 4181



## Indholdsfortegnelse

Indledning .....	3
Den barnlige seksualitet (0-6 år) .....	3
Seksuelle lege .....	4
"Normal" adfærd .....	5
Onani .....	6
Det er ikke grænseoverskridende at sætte grænser.....	7
Hvornår er der tale om "unormal" adfærd?.....	7
Seksuelle overgreb .....	8
Kilde.....	10

## Indledning

Thisted Kommune har udarbejdet en børne-, unge- og familiepolitik, som blandt andet hviler på holdninger og værdier i forhold til at se børn som hele, unikke og forskellige individer. Børns udvikling skal ses ud fra en helhedsorienteret synsvinkel, hvor intellekt, følelser, sociale og kropslige færdigheder spiller sammen. Denne tankegang afspejles i måden, hvorpå man i Thisted Kommune målrettet og tværfagligt arbejder i alle sammenhænge på børneområdet.

Med denne sammenfatning omkring børns seksualitet (0-6 års området), er det et ønske i Pædagogisk Udviklingsafdeling at påbegynde en pædagogisk udviklingsproces, som kan medvirke til at bibringe pædagoger i kommunen større viden omkring børns seksualitet, samt give anledning til refleksion i forhold til egne roller i konkrete situationer.

## Den barnlige seksualitet (0-6 år)

Alle børn fødes med en seksualitet.

En barnlig seksualitet er ubevidst, og består udelukkende af usammenhængende følelser og fornemmelser. Barnet oplever blandt andet en lystfuld følelse af at have "sommerfugle" i maven, og har en generel kildrende fornemmelse i kroppen. Et barn er ikke bevidst omkring følelsernes betydning, og forbinder derfor ikke dette med seksuelle følelser. Denne erkendelse fremkommer almindeligvis først i præpuberteten.

En barnlig seksualitet må til ingen tider forveksles med en voksen seksualitet.



Det helt lille barn oplever spontane og tilfældige fornemmelser af lyst og behag, når kønsdelene samt andre dele af kroppen stimuleres – det være sig ved bleskift, gennem lege og lignende.

Tumlingen – børnehavebarnet forsøger bevidst at fremkalde de rare fornemmelser ved – på egen hånd – at stimulere sin krop. Dette kan være med fingrene, en pude, et tøjdyr, eller ved at gnide sig op ad et møbel.

Børnehavebarnet – det lille skolebarn får interesse i at eksperimentere med de seksuelle fornemmelser gennem blandt andet rollelege, hvori seksuelle elementer indgår. Heriblandt "doktorlege", hvor fokus er rettet mod egne og jævnaldrenes kropsdele. I denne fase knyttes spænding og ophidselse sammen med gode kropslige oplevelser.

## Seksuelle lege

I børns lege indgår også seksuelle aktiviteter. Dette stiller krav til de professionelle voksne, der er omkring børnene, i forbindelse med tilegnelse af viden om børns seksualitet. Jo bedre kendskab man har til området – jo lettere er det at udvikle forståelse for, at børn naturligt leger disse lege, men samtidig have fingerspidsfornemmelse for, hvornår man som voksen er nødt til at gribe til handling.

Mange voksne kan være tilbøjelige til at opfatte det som "seksuelt", når børn udforsker og eksperimenterer med deres egne og andres kroppe.

For barnet er det naturligt at undersøge kropslige fornemmelser, kropsdele og "forbudte ting" – på lige fod med, at barnet udforsker alt andet. Dette er en naturlig del i forberedelsen på voksenlivet.

Det to-treårige barns leg er langt mere sammensat end det etårige barns leg – men det basale, processen i sig selv, udskilles tidligt i sensomotoriske bevægelser hos det etårige barn. Fra to-treårsalderen, og videre i barndommen, får leg med andre børn stor betydning.



Fra to-treårsalderen kan de seksuelle lege indbefatte alt fra numselege, bollelege og doktorlege til andre lege og aktiviteter, hvor kønsorganer og numser er involverede og fremvises overfor hinanden. Disse lege vinder ofte stor og periodevis popularitet i børnehaveralderen. Det er muligt at anvende barnets interesse på området til en positiv aktivitet i institutionen, ved for eksempel at iværksætte en "temauge om kroppen". Herudover kan gode og informative børnebøger om blandt andet dét at få børn, anvendes. Rollelege om ja/nej-følelser er i denne forbindelse ligeledes hensigtsmæssige.

Barnet er ikke bevidst om, at dets lege kan forbindes med voksenseksualitet, ej heller på trods af, at barnet anvender ord som "at bolle".

Begynder man som voksen at tillægge barnets eksperimenterende aktiviteter seksuelle betydninger og ord, er der stor sandsynlighed for, at barnets oplevelser ændres i en anden og negativ retning.

Som hovedregel er legene normale og naturlige, når:

- § de foregår mellem jævnaldrende børn
- § de involverede børn er venner
- § børnene leger med hinanden i øvrigt – og ikke kun i forhold til disse lege
- § børnene er ligeværdige i legene - hermed ingen skæve magtforhold
- § legene er frivillige for alle parter
- § børnene ikke er pågående over for hinanden.

Ofte vil man opleve, at børnene er let fnisende og røde i hovederne i forbindelse med disse lege.

Det normale har vide grænser, og opfører et barn sig atypisk, hvad angår seksuelle lege, er det ikke nødvendigvis ens betydende med, at barnet er/har været udsat for noget grænseoverskridende – eller at barnet udvikler sig i en skæv retning.

### **”Normal” adfærd**

Man kan altid anvende sin faglige viden om normalområdet i forhold til at observere et specifikt barn, eller en leg. Oplever man et barn, der afviger fra den ”normale” adfærd, er det i orden at tage kontakt til barnet og spørge, hvorfra det har fået inspirationen eller idéerne til sine aktiviteter.

Ligeledes kan man anvende sin faglige viden på området i forbindelse med at standse aktiviteter i en børnegruppe, hvis man oplever, at aktiviteterne generelt overskrider grænsen til normalområdet. Dette kan ligeledes blive nødvendigt som led i at undgå, at et barn eller flere børn involveres i aktiviteter og lege, som det/de ikke kan overskue.

Nedenstående punkter tegner et billede af, hvordan den typiske, almindelige adfærd kommer til udtryk hos børn i 0-6 års alderen.

0-3 år – almindelig adfærd:

- § Indgår i (seksuelle) lege med jævnaldrende (begrænset)
- § Undersøger egen krop
- § Viser sin krop frem
- § Viser interesse for toilettet
- § Benytter frække ord
- § Leger imiterende rollelege, herunder doktorlege, hvor der undersøges og ”pilles”
- § Kan have erektion.

3-6 år – almindelig adfærd:

- § Leger rollelege med seksuelt indhold, eksempelvis doktorlege, hvor man tager temperatur på hinanden – eller far-mor-børn-lege, hvor mor og far går i seng med hinanden
- § Stimulerer sig selv ved at røre ved egne kønsorganer, eller ved at gnide sig mod møbler, legetøj, og lignende. (Barnet ved, hvad det gør – og der kan nu sættes ord på).
- § Undersøger, kigger på og rører ved egen og andres kroppe

- § Viser sig frem overfor voksne og hinanden
- § Er bevidst om, at numselege er "private"
- § Anvender frække ord, og fortæller frække vittigheder – forstår, at emnet er interessant
- § Kan finde på at udfordre eller lokke andre børn til blandt andet at fremvise deres kønsorganer
- § Kan være tiltrukket eller frastødt af det modsatte køn
- § Kysser og holder i hånd
- § Stiller spørgsmål om køn og sex
- § Kan forsøge at putte ting ind i hinanden – fingre, tusser, glaskugler, bær og lignende. (Denne aktivitet er almindelig, men børnene skal taktfuldt standses og forklares, at det ikke er i orden, da det kan medføre infektioner og rifter).
- § Kan eksperimentere med kønsidentiteten, for eksempel at ville lege eller være pige, hvis man er dreng – og omvendt.

## Onani

Fra helt lille vil et barn være i stand til at kunne mærke, hvis de voksne tabuiserer kønsorganerne.

Det kan blandt være, hvis den voksne gentagne gange flytter barnets fingre eller hænder under berøring, hvis den voksne skærer ansigter eller er afvisende i sit kropssprog, eller hvis den voksne siger direkte til barnet, at det skal stoppe.

Undgå ovenstående ikke, er der stor sandsynlighed for, at barnet vil overtage den voksnes holdning til, at kønsorganerne er noget "grimt", og dermed være særlig bevidst om at holde "pilleriet" hemmeligt.

Fra omtrent toårsalderen vil nogle børn onanere mere målrettet. Det kan være med fingrene, ved at bevæge en pude eller et tøjdyr mellem benene, eller eksempelvis ved at rokke på et armlæn.

Opleves onanien tilstrækkelig åbenlys i forhold til, at eventuelle "observatører" bliver forlegne og pinligt berørte, eller hvis barnet eksempelvis onanerer mod en anden persons knæ, er det mest hensigtsmæssigt at aflede barnet fra dets konkrete handling. Et toårigt barn er ikke i stand til at forstå en mundtlig besked om at stoppe med "dét". Barnet er knapt bevidst om, hvad der foregår, hvorfor en mundtlig besked blot vil medføre forvirring hos barnet.

I stedet er det hensigtsmæssigt at drage barnets opmærksomhed hen på noget andet, eller at tilbyde et stykke legetøj, en historieoplæsning eller lignende.

Fra tre-fireårsalderen har flere børn perioder, hvor de onanerer meget åbenlyst. Barnet har nu en tilpas stor alder i forhold til at blive gjort opmærksom på privathed og sociale konventioner.

Som voksen omkring et barn, er det nødvendigt at henlægge egen blufærdighed, og være særlig opmærksom på ikke at udvise en fordømmende adfærd overfor barnet. Takt og varsomhed er "nøgleord", når barnet skal gøres opmærksom på, at onani foregår i enenum. I den akutte situation forsøges barnets tanker henledt på noget andet.

Onanerer et barn usædvanligt meget, er det relevant først og fremmest at sikre sig, at der ikke lægger noget fysisk til grund herfor. (Vær opmærksom på børmeorm, svamp, eller lignende, der får kønsorganerne til at klø).

Efterfølgende bør barnets generelle trivsel iagttages og vurderes. Har barnet ændret adfærd, er barnet trist, har barnet trukket sig tilbage fra de andre børn, osv.

Forældrene er ligeledes relevante at inddrage i denne forbindelse – kontakt forældrene i forhold til at få afklaret, om der foregår noget i hjemmet, som gør barnet stresset eller ked af det. Overvej, om barnet får den nødvendige omsorg.

## Det er ikke grænseoverskridende at sætte grænser

Den sundeste indgangsvinkel, som voksen, i forbindelse med børns seksuelle aktiviteter, er at opfatte dem på samme vis som alle andre lege og aktiviteter blandt børn. Man bør sætte grænser, når man med sin sunde fornuft mener, at det er nødvendigt.

Er en leg gået hen og blevet for hyppig eller for udfordrende, er det i orden at melde ud til barnet/børnene, at "her i børnehaven beholder vi underbukserne på", eller "for øjeblikket orker vi ikke flere numselege".



Spørgsmål om seksualitet skal besvares på samme facon som alt andet.

Spørger eksempelvis et fireårigt barn, hvordan babyen kommer ind i moderens mave, må barnet gerne fortælles, at "babyen vokser af et lille æg, som far har hjulpet med at lægge ind i mors mave".

Stiller barnet yderligere spørgsmålstegn ved dette, må barnet i forlængelse heraf gerne fortælles, at "voksne, som er meget glade for hinanden, ligger indimellem tæt sammen i sengen om natten, og her sender fars tissemand ægget videre ind i mors tissekone". Ved sådanne besvarelser skal det pointeres og gøres forståeligt overfor barnet, at det kun er noget, som voksne må gøre.

Et andet eksempel kan lyde på, at barnet stiller spørgsmål af intim karakter på offentlige steder, f.eks. i bussen, og hvor barnet må forklares, at det ikke er det rette sted at drøfte emnet. Barnet må gerne fortælles, at "det kan vi tale om, når vi kommer tilbage".

Grænserne skal blot formuleres og formidles som alle andre regler og forbud. Til stadighed er det vigtigt at være opmærksom på, at nysgerrighed og udforskning er en del af børnelivet, og hvilket skal anerkendes på lige fod med alt andet. Det vigtigste i forhold til barnets seksuelle udvikling er imidlertid, at barnet støttes i en udvikling, hvor det i sit eget tempo lærer sig selv at kende, og dermed har mulighed for at opbygge et solidt selvværd.

## Hvornår er der tale om "unormal" adfærd?

Når et barn har en anderledes eller afvigende seksuel adfærd i forhold til normalområdet, kan det have flere forskellige forklaringer. Som voksen omkring barnet, er det af stor betydning, at barnet betragtes og vurderes ud fra en helhedsorienteret synsvinkel. Man bør have i mente, at visse symptomer og typer af adfærd, kan skyldes reaktioner på eventuel vold, mistrivsel, mobning eller problemer i hjemmet. Ydermere bør det overvejes, om barnet udviser tegn på at lide af en udviklingsforstyrrelse.

Adfærd, der bør vække opmærksomhed/bekymring:

- § Hvis et barn har konstant erektion
- § Hvis et barn slikker/sutter på andre børns kønsorganer, eller opfordrer andre børn til at gøre det på sig selv
- § Hvis et barn forsøger at gennemføre samleje – genitalt eller analt – forinden puberteten
- § Hvis et barn gentagne gange forsøger at få andre børn eller voksne til at berøre sine kønsorganer – efter barnet har passeret tre-fireårsalderen.
- § Hvis et barn gentagne gange putter ting ind i eget kønsorgan/egen numse – eller andres, selvom det gør ondt, eller selvom voksne har sagt fra
- § Hvis et barn får andre børn fikseret på sex
- § Hvis et barn har indgående kendskab til sex, herunder forskellige former for sex (oralsex, analsex, o. lign.)
- § Hvis et barn er tydeligt seksuelt indladende/opfordrende over for voksne
- § Hvis et barn foretrækker seksuelle lege med yngre børn.

Adfærd, der kræver professionel hjælp:

- § Hvis et barn får andre børn til at deltage i seksuelle aktiviteter ved brug af fysisk tvang eller verbale trusler
- § Hvis et barn udøver seksuelle handlinger, der gør ondt på andre
- § Hvis et barn finder "nemme ofre" (andre børn, der er svage på grund af alder, psyke e. lign.), og lokker, truer, presser/tvinger disse til seksuelle aktiviteter
- § Hvis den seksuelle adfærd tyder på at være tvangsmæssig og aggressiv
- § Hvis barnet reagerer på krise (vold i hjemmet, skilsmisse, konflikter med andre børn) ved at foretage seksuelle handlinger overfor andre børn, der ikke deltager frivilligt eller på eget initiativ
- § Hvis et barn virker ligeglad, selvom dets seksuelle handlinger skader eller gør ondt på et andet barn, eller selvom det andet barn er tydeligt ulykkeligt.

## Seksuelle overgreb

Seksuelle overgreb er den mest skadelige form for omsorgssvigt mod et barn.

Typisk er krænkeren en nær slægtning (forældre, stedforældre, søskende, fætre, kusiner m.m.). Det kan ligeledes være en nabo, en voksen bekendt eller "ven" af familien/barnet.

Alle børn har behov for kærlighed og omsorg, hvilket krænkeren ofte vil tilbyde barnet. Denne kombination af omsorg og seksuel krænkelse kan medvirke til, at seksualitet og kærlighed får en u hensigtsmæssig betydning for barnet.

Grundlæggende har et barn tillid til voksne, og tillid til, at verden er et rart sted at være. Når barnet misbruges, vil dets generelle tryghed og tillid blive skadeliggjort. Endnu værre er skaden, såfremt krænkeren er en person, som barnet burde kunne stole på, såsom en forælder.





Et barn, der krænkes seksuelt, kan opleve stor og ubærlig magtesløshed. Dertil kommer følelsen af at være anderledes, forkert, beskidt samt følelsen af skyld og skam. Barnet kan ydermere få varige skader på selvtilliden i forbindelse med selvbestemmelse, og i forhold til at være i stand til at kunne beskytte sig selv.

Symptomer på overgreb:

- § Seksualiseret adfærd
- § Seksuelt aggressiv/hemmelighedsfuld
- § Ikke alderssvarende viden om seksualitet
- § Vrede, tristhed, angst
- § Søvnproblemer
- § Problemer omkring mareridt og angstfyldte fantasier
- § Mistillid til voksne
- § Anstrengt forhold til egen krop og til berøring
- § Påfaldende mangel på personlig hygiejne
- § Lavt selvværd
- § Selvdestruktiv adfærd
- § Fysiske symptomer og reaktioner (mave- og underlivssmerter, blærebetændelse, smerter i forbindelse med afføring, ufrivillig afføring, opkastningsfornemmelser, o. lign.).

I akutte situationer skal den professionelle omgående tage kontakt til Thisted Kommunes Familierådgivning. Er det uden for almindelig åbningstid, og kommunen ikke har døgnvagt, skal politiet kontaktes. Forældrene må ikke kontaktes forinden, da dette kan medføre, at eventuelle politiundersøgelser vanskeliggøres.

## Kilde

"Børn og seksualitet", Anna Louise Stevnhøj, 2. reviderede udgave.